

СЪЮЗ НА КОЛОЕЗДАЧИТЕ В БЪЛГАРИЯ

СТРАТЕГИЯ 2040

България – световна дестинация за планинско колоездене

*Стратегия за развитието на планинското колоездене, ВМХ,
велосипедния туризъм и планинските райони на България*

Автори:

Георги Георгиев и екип
Колоездачен клуб Курбел
Съюз на колоездачите в България
ВелоПарк.БГ

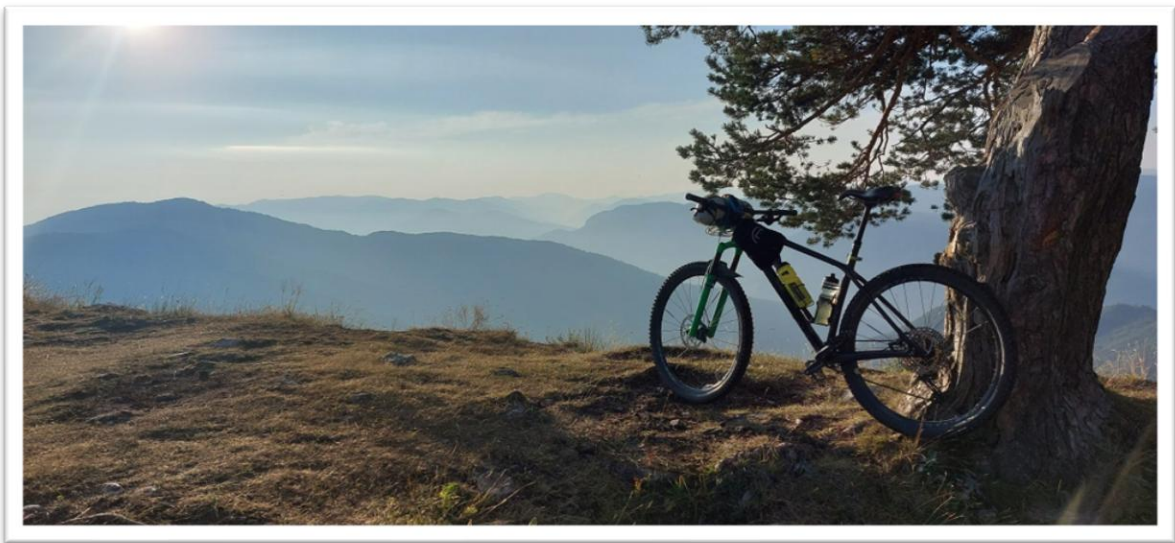
Съдържание

Глава 1 Увод: България – природният капитал, който можем да превърнем в световно предимство	3 стр.
Глава 2 Планинското колоездене – много повече от спорт	5 стр.
Глава 3 Българските планини – едно богатство, много възможности	12 стр.
Глава 4 Национална мрежа от МТВ маршрути	21 стр.
Глава 5 Bike Park и Gravity центрове – двигателят на летния планински туризъм	24 стр.
Глава 6 Пъмп трак (Pump Track), Зона за умения (Skills Park) и градска велосипедна инфраструктура	27 стр.
Глава 7 Планинското колоездене като двигател на местната икономика и туризма	30 стр.
Глава 8 Състезателното планинско колоездене – инвестиция в здравето, децата и международния престиж на България	32 стр.
Глава 9 BMX – олимпийският старт към бъдещето на българското колоездене	42 стр.
Глава 10 Спортният клуб – основата, върху която се изгражда българското колоездене	44 стр.
Глава 11 Заключение	49 стр.

Глава 1

Увод

България – природният капитал, който можем да превърнем в световно предимство

Малко държави в света разполагат на толкова компактна територия с толкова разнообразни планини, климатични зони и възможности за практикуване на планинско колоездене, колкото България. От меките ридове и гъстата мрежа от горски пътища в Родопите, през безкрайните била на Стара планина до високите алпийски части на Рила и Пирин – страната ни предлага почти всички форми на терени, които съвременното планинско колоездене търси.

И най-ценното - това богатство вече съществува. Не е необходимо да бъде създавано. Необходима е ясна посока как да бъде използвано устойчиво – така, че да носи полза едновременно за спорта, туризма, местните общности, бизнеса и опазването на природата.

По света планинското колоездене отдавна не се разглежда само като спорт. То е туристически продукт, икономическа възможност и инструмент за развитие на цели региони. Курорти, които преди двадесет години разчитаха почти изцяло на зимния сезон, днес работят активно през цялата година благодарение на велосипедния туризъм. Развитието на електрическите планински велосипеди направи планината достъпна за значително по-широк кръг хора и разшири пазара далеч извън състезателното колоездене.

България вече е направила първите стъпки. Байк парковете в Пампорово и Боровец, трасетата за спускане край Седемте рилски езера, „Тополица“ край Айтос и Курбел над Куклен, новите проекти на клубове и общини, развитието на pump track съоръжения и нарастващият интерес към маршрута Ком–Емине показват, че има знания, ентузиазъм и желание. Банско също работи последователно за разширяване на своята велосипедна инфраструктура като част от развитието си като целогодишен курорт.

Тези примери доказват, че България не започва от нулата. Напротив – вече има изградена основа. Липсва общата рамка, която да свърже отделните инициативи в национална стратегия с дългосрочни цели, ясни приоритети и измерими резултати.

Настоящата стратегия е създадена именно с тази цел. Тя не противопоставя региони, организации или интереси. Тя предлага обща посока – България да използва своите природни дадености и човешки ресурс по устойчив начин и да се превърне в световно разпознаваема дестинация за планинско колоездене в спортния му вариант и велосипеден туризъм.

Това няма да бъде постигнато с един проект, една организация или една институция. Ще бъде резултат от дългосрочно партньорство между държавата, общините, туристическия сектор, бизнеса, спортните клубове и хилядите хора, които вече работят за развитието на колоезденето в България. Именно това партньорство е основната идея, върху която стъпва Стратегия 2040.

Накратко

България вече разполага с природните ресурси, човешкия потенциал и първите успешни примери, необходими за изграждането на световно разпознаваема МТВ дестинация. Следващата стъпка е тези усилия да бъдат обединени в последователна национална стратегия.

И най-ценното – това богатство вече съществува. Не е необходимо да бъде създавано.

Глава 2

Планинското колоездене – много повече от спорт

Защо планинското колоездене се превърна в туристически продукт, икономическа възможност и инструмент за развитие на цели региони

2.1. Промяната вече е факт

Само допреди две десетилетия планинското колоездене се възприемаше основно като спорт за сравнително тесен кръг хора. За едни то означаваше състезания, за други – тежки преходи, а за трети – екстремни спускания по терени, които изглеждат недостъпни за обикновения турист. Велосипедът в планината беше символ на физическа подготовка, риск и приключение, но рядко се разглеждаше като част от цялостен туристически продукт.

Днес това разбиране е променено. Планинското колоездене вече е част от начина, по който милиони хора по света избират къде да почиват, къде да прекарват свободното си време и как да опознават нови места. За много от тях велосипедът не е само спортен уред. Той е средство да достигнат до природата, да видят повече за един ден, да бъдат активни и в същото време да останат свързани със семейството и приятелите си.

Тази промяна не е резултат от една мода. Тя е следствие от няколко процеса, които се развиват едновременно. Хората отделят все повече внимание на здравето си. Търсят почивки, които предлагат движение и преживяване, а не само настаняване и храна. Все по-често избират места, в които могат да съчетаят спорт, природа, местна култура и

спокойствие. Планината започва да се възприема не само като зимна дестинация или като място за кратка разходка, а като пространство за пълноценна почивка през цялата година.

Развитието на дигиталните карти, навигацията и платформите за споделяне на маршрути също промени начина, по който хората пътуват. Днес един колоездач може да избере маршрут предварително, да види неговата дължина, денивелация и трудност, да резервира настаняване и да планира цялото си пътуване още преди да е пристигнал. Това намалява несигурността и прави планинското колоездене достъпно за хора, които преди не биха тръгнали сами в непозната планина.

Постепенно се появи нов тип турист – човек, който не търси еднократно събитие, а цялостно преживяване. Той иска добре поддържан маршрут, ясно обозначение, място за настаняване, добра храна, сервиз, възможност да наеме велосипед, да получи помощ при нужда и да избере между различни нива на трудност. Този турист не идва само да кара. Той идва да остане.

2.2. Електрическият велосипед разшири света на планината

Най-голямата промяна през последните години дойде с масовото навлизане на електрическите планински велосипеди. Те не премахнаха физическото усилие и не превърнаха колоезденето в пасивно занимание. Напротив – дадоха възможност на много повече хора да бъдат активни и да достигат до места, които иначе биха останали извън техните възможности.

С е-MTB човек може да преодолее по-голямо разстояние, да изкачи по-дълъг наклон и да остане повече време в планината. Това е особено важно за хора над 50 години, за семейства с различно ниво на подготовка, за туристи, които не карат редовно, и за хора, които искат да бъдат активни, но не търсят състезателно натоварване.

Електрическият велосипед промени и самата икономика на планинския туризъм. Когато повече хора могат да преминат един маршрут, повече хора могат да използват услугите около него. Това означава повече нощувки, повече посещения в ресторанти и местни производители, повече търсене на водачи, сервиси и велосипеди под наем. Един маршрут, който преди е бил подходящ само за добре подготвени състезатели, вече може да се превърне в туристически продукт за много по-широка публика.

Тази промяна е особено важна за България. Големи части от Родопите, Стара планина, Странджа, Осогово и ниските части на Рила и Пирин разполагат с гъста мрежа от горски и селски пътища. При добро планиране, маркировка и поддръжка те могат да предложат маршрути, които са подходящи както за традиционни планински велосипеди, така и за е-MTB. Това позволява развитието на продукт, който не е ограничен до млади и отлично подготвени спортисти.

Новият велосипеден турист

- не търси само едно трасе, а избор между различни маршрути;
- очаква ясна информация, обозначение и сигурност;
- често пътува със семейство или приятели;
- остава повече от един ден и използва местни услуги;
- съчетава карането с храна, култура, минерални извори и други преживявания.

2.3. Защо планинските курорти инвестират

За един зимен курорт развитието на планинското колоездене не означава просто изграждане на няколко трасета. То означава използване на вече съществуваща инфраструктура през по-дълъг период от годината. Лифтовете могат да работят и през летните месеци. Хотелите могат да приемат гости извън зимния сезон. Ресторантите, магазините и транспортните услуги получават постоянен поток от посетители, а местните хора – възможност за по-устойчива заетост.

Най-важното е, че летният велосипеден туризъм не се конкурира със зимния бизнес. Той го допълва. Един курорт, който предлага каране, пешеходни маршрути, събития и семейни активности през лятото, намалява зависимостта си от снега и продължителността на зимния сезон. Това е икономическа необходимост, а не само спортна амбиция.

Водещите курорти не продават отделно трасе. Те продават преживяване. Туристът купува лифт карта, наема велосипед, плаща за сервиз или водач, остава в хотел, вечеря в ресторант и често пътува с хора, които не карат. Така една сравнително малка инвестиция в маршрут или съоръжение може да активира цяла верига от услуги.

За общините това означава по-дълъг туристически сезон и повече приходи за местния бизнес. За хотелиерите – по-добра заетост. За децата и местните жители – инфраструктура, която може да се използва ежедневно. За самия курорт – по-силен международен образ и причина посетителят да се върне.

2.4. Планинското колоездене няма само едно лице

Когато се говори за планинско колоездене, много хора все още си представят предимно спускане по стръмни трасета. Downhill е зрелищна и важна дисциплина, но е само една част от значително по-широк свят.

Олимпийското крос-кънтри изисква компактни, добре проектирани трасета и е естествена основа за развитието на деца и състезатели. Маратонските дисциплини използват по-дълги маршрути и могат да свързват населени места, туристически обекти и различни части на една планина. Ендурото съчетава преход и технически спускания, а trail карането предлага достъпни преживявания за широка група любители.

Vikeraising и многодневните преходи създават напълно различен туристически продукт. При тях целта не е рекордно време, а пътуването между хижи, села и природни забележителности. Този тип туризъм носи ползи в по-голяма територия, защото колоездачът се движи от място на място и използва услуги в различни населени места.

Семейните и учебните зони имат друга роля. Те позволяват на деца и начинаещи да придобият увереност в контролирана среда. Pump track съоръженията, умалени тренировъчни трасета и лесни кръгови маршрути са входът към спорта. Без този вход няма масовост, а без масовост трудно могат да се развият клубове и бъдещи елитни състезатели.

Една успешна дестинация не трябва да предлага само най-трудното трасе. Тя трябва да позволява на различни хора да намерят своето място – от дете, което за първи път кара извън асфалта, до състезател, който търси техническо предизвикателство.

2.5. България вече е започнала

Една от най-големите грешки би била да се твърди, че в България няма инфраструктура, опит или активна общност. Такива вече съществуват. Проблемът е, че отделните примери все още не са свързани в общ продукт и рядко се представят като части от една национална посока.

Пампорово е най-разпознаваемият пример за курорт, който развива планинско колоездене през летния сезон. Байк паркът и трасетата за спускане показват как зимна инфраструктура може да бъде използвана и извън снежните месеци. Състезанията и събитията привличат не само участници, но и техните семейства, отбори, механици и публика. Това превръща спорта в реален туристически поток.

Боровец също разполага с утвърден байк парк и използва лифтовата инфраструктура за летни активности. Този модел е особено важен, защото доказва, че инвестицията в планинско колоездене може да бъде естествено продължение на съществуващия курортен бизнес, а не отделен и изолиран проект.

В Банско вече има развити маршрути и инициативи, а по наличната информация се работи активно за подобряване и разширяване на МТВ инфраструктурата. Курортът разполага с международна разпознаваемост, голяма хотелска база, достъп до Пирин и силен потенциал за събития, семейни маршрути, е-МТВ туризъм и по-технически трасета. Това го поставя сред местата, които могат да имат водеща роля в бъдещата национална мрежа.

Витоша има различно, но също толкова значимо предимство. Тя се намира непосредствено до София и най-голямата потенциална общност от колоездачи в страната. Достъпът на столични и нейните гости до Витоша позволява ежедневни тренировки, детски занимания, клубна дейност и масово каране. При добро планиране Витоша може

да бъде не само туристическа дестинация, а национален център за обучение и развитие на планинското колоездене.

Край Седемте рилски езера съществува трасе за спускане, стопанисвано от клуб „Вел Еволюшън“. То е пример за това как местен клуб може да създава, поддържа и развива специализирана инфраструктура. Подобни инициативи често се изграждат с ограничени средства и много доброволен труд, но имат голямо значение за местната общност и за състезателния календар.

Над Айтос трасето „Тополица“, развивано от клуб „Блек Сий Цунами“, показва същия модел – местни хора изграждат място за каране, което привлича състезатели и любители от по-широк район. Подобни трасета доказват, че планинското колоездене не е запазено само за големите курорти. То може да бъде двигател и за малки общини, когато има активен клуб, подходящ терен и местна подкрепа.

Над Куклен Колоездачен клуб „Курбел“ работи по изграждането на трасе за спускане, ХСО трасе с прилежаща инфраструктура и няколко МТВ маршрута. Районът има пряк достъп от Пловдив и възможност да съчетае спорт, туризъм и близост до голям град. Подобни проекти са важни, защото създават места за ежедневна клубна работа, а не само за еднократни събития.

В района на Смолян и в различни части на Родопите съществуват множество местни маршрути, клубни инициативи и събития. Самият характер на планината – умерени наклони, гъста мрежа от черни пътища, населени места на сравнително малки разстояния и силно местно гостоприемство – я прави естествена среда за многодневни преходи, е-МТВ турове и по-достъпни приключения за хора без състезателна подготовка.

Към тези примери трябва да се добавят десетки по-малки трасета, маркирани маршрути, pump track съоръжения и доброволчески инициативи в цялата страна. Част от тях са добре известни само на местните колоездачи. Други се използват активно, но нямат общо обозначение, карта или туристическо представяне. Въпреки това всички те показват, че основата вече е налице.

България не трябва да започва отначало. Тя трябва да открие, опише, подкрепи и свърже това, което вече е създадено.

2.6. От състезанието към пътуването

Най-ясният пример за промяната в отношението към планинското колоездене е растящият интерес към дългите маршрути. Все повече хора не търсят само старт и финал в рамките на един ден. Те искат да преминат планина, да почувстват по пътя, да видят различни райони и да изпитат усещането за истинско пътуване.

Маршрутът Ком–Емине има особено място в това отношение. Традиционно познат като пешеходен маршрут по билото на Стара планина, той все по-често се преминава и с велосипед. За някои това е тежко спортно предизвикателство, за други – начин да опознаят България, а за трети – лично приключение, което се подготвя с години.

Авторът на настоящата стратегия също е преминал Ком–Емине с велосипед. Този личен опит показва едновременно огромния потенциал на маршрута и трудностите, които все още ограничават превръщането му в завършен международен продукт – липса на единна информация, различно качество на отделните участъци и компрометирана или дори липсваща маркировка, недостатъчно ясни връзки с места за настаняване и необходимост от по-добра координация между общини, туристически дружества и местен бизнес.

Именно такива маршрути показват, че планинското колоездене може да разпределя туристическия поток по цяла планина, а не само около един курорт. Един многодневен преход създава клиенти за хижи, малки семейни хотели, магазини, ресторанти и транспорт в множество населени места. Така ползата се разпространява по целия маршрут.

2.7. Какво означава това за България

България има рядката възможност да развива едновременно няколко вида планинско колоездене. Високите планини могат да предлагат технически трасета, състезания и алпийски маршрути. Родопите и Странджа могат да бъдат основа за дълги преходи и е-МТВ туризъм. Стара планина може да развие национални bikeracking маршрути. Витоша и районите около големите градове могат да бъдат центрове за ежедневен спорт, обучение и клубна дейност.

Това разнообразие е силата на България. Страната не трябва да копира един чужд модел. Тя може да създаде собствен продукт, който съчетава курорти, природни маршрути, местна култура, минерални извори, хижи, села и различни нива на каране.

Естествено, всички дейности преди всичко трябва да бъдат насочени към опазването на основния ресурс – природата и планините на нашата прекрасна Родина България.

За да се случи това, инфраструктурата трябва да бъде разглеждана като система. Едно трасе има стойност, но мрежата от трасета, услуги, информация и места за настаняване създава дестинация. Именно тази промяна – от отделни обекти към свързан продукт – е в основата на Стратегия 2040.

Накратко

Планинското колоездене е много повече от спорт. То е начин да се удължи туристическият сезон, да се създаде работа в планинските райони, да се използва съществуващата курортна инфраструктура и да се даде достъп до планината на хора от различни възрасти и

с различна подготовка. България вече има успешни примери. Следващата задача е те да бъдат свързани в обща национална система.

Колоездачите не идват само да карат. Те нощуват, хранят се, посещават забележителности и оставят приходи в местната икономика. Задачата ни е да им дадем причина да се върнат.

Глава 3

Българските планини – едно богатство, много възможности

„Планините не са просто релеф. Те са най-ценният природен капитал на България.“

Когато говорим за развитието на планинското колоездене, много често започваме с изграждането на трасета, лифтове, байк паркове или организирането на състезания. Всичко това безспорно е важно. Но още по-важно е да си дадем сметка върху каква основа стъпва всичко останало.

България не започва от нулата. Тя не трябва да създава планини, долини, гори и панорамни гледки. Не трябва да изгражда релеф, който да бъде интересен за колоездачите. Не трябва да инвестира милиарди, за да създаде природни дадености, каквито други държави никога няма да имат.

Това богатство вече съществува. То е създавано в продължение на милиони години. Нашата задача е не да го изградим, а да го използваме разумно, така че да носи полза едновременно за спорта, туризма, местните общности, бизнеса и опазването на природата.

Именно тук се крие една от най-големите възможности пред България. В Европа и по света има държави с по-високи планини. Има държави с по-добре развита инфраструктура. Има държави с по-големи бюджети. Но много малко държави могат да предложат такова разнообразие от планини на толкова компактна територия.

Само за няколко часа път човек може да се озове в напълно различна среда. Сутрин да кара по алпийските склонове на Рила. Следобед да се наслаждава на спокойните родопски била. Няколко дни по-късно да премине част от Ком–Емине. След това да открие дивата природа на Странджа. Ако пожелае, още на следващия ден може да се качи на Витоша и само половин час след като е излязъл от центъра на София да кара сред вековни гори.

Това не е нещо обичайно. Това е конкурентно предимство. Именно това разнообразие позволява България да предложи не една туристическа дестинация, а цяла система от различни преживявания. Някои планини са подходящи за техническо каране и международни състезания. Други предлагат идеални условия за многодневни преходи. Трети са естествен избор за семейства с деца. Четвърти могат да се превърнат в рай за електрическите планински велосипеди.

Това означава, че България не трябва да се конкурира с една единствена дестинация. Тя може да предложи много различни преживявания в рамките на едно пътуване. Именно това е бъдещето на велосипедния туризъм.

Какъв продукт да предложим?

Тук идва един от най-важните въпроси, на които тази стратегия трябва да даде отговор. Какво всъщност искаме да предложим на света? Още едно downhill трасе? Още един bike park? Още един маршрут?

Ако мислим по този начин, винаги ще се сравняваме с някой, който вече е направил нещо по-голямо. Истинската ни цел трябва да бъде друга – да представим България като комплексна дестинация за Планинско колоездене в спортния му вариант и за велосипеден туризъм.

Когато един турист избира къде да прекара своята почивка, той не търси просто място, на което да кара велосипед. Той търси преживяване. Исква да знае какво ще види, къде ще отседне, каква храна ще опита, какви хора ще срещне и какво ще разказва на приятелите си, когато се прибере. Велосипедът е само средството. Истинският продукт е цялото пътуване.

Това е причината най-успешните велосипедни дестинации в света да не рекламират единствено своите трасета. Те разказват за своите планини, за малките си села, за местната кухня, за културата, за природата и за хората, които превръщат всяко посещение в запомнящо се преживяване.

Именно така трябва да започнем да мислим и ние. Не като строители на отделни съоръжения, а като създатели на цялостен туристически продукт. Ако успеем да покажем на света България като място, където спортът, природата, културата и гостоприемството се

допълват, тогава планинското колоездене ще се превърне в естествен двигател за развитието на планинските райони.

3.1 Родопите – сърцето на българското планинско колоездене

„Ако има една планина, която може да се превърне в лицето на България като световна МТВ дестинация, това са Родопите.“

Защо точно Родопите?

Когато се говори за планини в България, повечето хора първо си представят високите алпийски върхове на Рила и Пирин. Те безспорно впечатляват със своята красота, но именно тази красота често ги прави трудни за класическото планинско колоездене. Продължителните стръмни участъци, скалистият терен и необходимостта велосипедът често да бъде носен превръщат тези планини в предизвикателство, подходящо предимно за отлично подготвени колоездачи.

Родопите са различни. Тук планината работи в полза на велосипедиста. Огромната мрежа от черни пътища, редуващите се плавни и по стръмни изкачвания, широките била и възможността да се карат десетки километри без слизване от велосипеда превръщат Родопите в естествен избор за масовото планинско колоездене. Именно затова тази стратегия поставя Родопите в центъра на бъдещото развитие на МТВ туризма в България.

Планина, която вече има основа

Родопите вече имат своето развитие. Най-силният пример е Пампорово Bike Park – най-разпознаваемият байк парк в България и пример как един зимен курорт може успешно да използва инфраструктурата си през летния сезон. Международните и националните състезания, организирани в района, поставят Родопите на картата на европейското gravity колоездене.

Извън Пампорово съществуват десетки естествени възможности за развитие. Районите около Смолян, Девин, Доспат, Триград, Ягодина, Широка лъка, Златоград, Белинташ, Бачково, Асеновград и Куклен могат да бъдат свързани в единна мрежа от маршрути и туристически продукти.

Да не пропуснем и Източни Родопи. Районите на Кърджали, Момчилград, Маджарово и много други са подходящ полигон за летни предизвикателства и зимни тренировъчни лагери.

Родопите не предлагат само спорт

Истинската стойност на Родопите е, че съчетават карането с преживяване. Малки семейни хотели, традиционна кухня, природни феномени, пещери, исторически и културни обекти,

язовири и вековни гори превръщат всяко каране в пътешествие. Това е типът туризъм, който кара хората да остават повече дни и да се връщат отново.

Какво може да бъде изградено до 2040 г.

Следващата стъпка не е изграждането и маркирането на десетки отделни трасета, а създаването на свързана система. Сред възможните проекти са национално обозначена мрежа от XC и XCM маршрути, многодневен Родопски bikeracking маршрут, е-MTB турове между основните туристически центрове, семейни велосипедни зони, нови pump track съоръжения в общините и дигитална карта с официалните маршрути, местата за настаняване, сервизите и туристическите услуги.

Накратко

Родопите не са просто една от българските планини. Те са най-добрата възможност България да изгради разпознаваем международен продукт за масово планинско колоездене. Комбинацията от подходящ релеф, вече съществуваща инфраструктура, активни клубове, богат туристически ресурс и възможност за целогодишно развитие ги превръща в естествено начало на Стратегия 2040. Ако България успее да изгради модел, който работи в Родопите, той ще може постепенно да бъде приложен и в останалите планински райони на страната.

3.2 Стара планина – гръбнакът на българското МТВ приключение

„Ако Родопите са сърцето на българското планинско колоездене, то Стара планина е неговият най-голям приключенски маршрут.“

Защо точно Стара планина?

Стара планина е най-дългата планина в България. Тя пресича Родината от запад на изток и разделя България на Северна и Южна. Именно тази особеност я превръща в естествена основа за дълги велосипедни преходи. Докато Родопите са най-подходящи за масово планинско колоездене, Стара планина предлага нещо различно – усещането за истинска експедиция.

Релефът в голяма част от планината позволява продължително каране по горски и билни пътища без непрекъснато носене на велосипеда. Особено в северните части теренът е по-обширен и по-плавен, което създава отлични условия за XC, XCM, е-MTB и bikeracking.

Ком–Емине – маршрут със световен потенциал

Едно от най-големите богатства на Стара планина е маршрутът Ком–Емине. Той е символ за поколения български туристи и все по-често се преминава и с велосипед. За едни това е спортно предизвикателство, за други – лично пътешествие през цяла България.

Ком–Емине има потенциала да се превърне в международно разпознаваем bikeracking маршрут, подобно на известни европейски преходи. За това са необходими единно информационно представяне, дигитални карти, официални варианти за велосипедисти и координация между общини, туристически дружества и местен бизнес.

Много повече от един маршрут

Потенциалът на Стара планина не се изчерпва с Ком–Емине. Планината предлага десетки възможности за едnodневни и многодневни преходи, маратони, тренировъчни лагери и семейни маршрути. Хижите, проходите, историческите места и панорамните гледки превръщат карането в преживяване, а не само в спорт.

Какво може да бъде изградено до 2040 г.

Основната задача е създаването на национална мрежа от маршрути, свързани с Ком–Емине. Това включва регионални кръгови маршрути, точки за обслужване на велосипедисти, места за зареждане на е-MTB, цифрова карта, официална маркировка и ежегоден календар от събития. По този начин Стара планина може да се превърне в емблемата на българския bikeracking и многодневните MTB преходи.

Накратко

Стара планина няма аналог в България. Нейната сила не е в един байк парк или едно състезание, а във възможността човек да прекоси страната с велосипед, преминавайки през десетки природни и културни райони. Ако Родопите са лицето на масовото планинско колоездене, Стара планина може да се превърне в символа на българското велосипедно приключение.

3.3 Рила – планината на големите предизвикателства

„Рила не е планина за всеки. Именно това е най-голямото ѝ предимство.“

Защо точно Рила?

Рила е най-високата планина на Балканите и една от най-впечатляващите природни територии в България. За разлика от Родопите или Стара планина обаче, тя не е естествената среда за масовото планинско колоездене. Големите денивелации, алпийският релеф и честите участъци, в които велосипедът трябва да бъде носен, правят голяма част от високите части на планината подходящи предимно за отлично подготвени колоездачи.

Какво вече съществува

Рила вече разполага с две изключително важни основи за бъдещо развитие. Borovets Bike Park е утвърден пример как зимната инфраструктура може успешно да работи и

през летния сезон. Районът на Седемте рилски езера предлага едно от най-познатите downhill трасета в България, поддържано от клуб „Вел Еволюшън“.

Тези примери показват, че развитието на Рила трябва да бъде насочено към специализирани продукти – downhill, enduro, тренировъчни лагери, високопланински ХС маршрути и международни събития.

Какво може да бъде изградено до 2040 г.

Приоритет следва да бъде свързването на съществуващите центрове чрез качествена информация, официални маршрути и специализирани туристически продукти. Рила има потенциал да бъде водеща дестинация за високопланински тренировъчни лагери, технически преходи и събития за напреднали колоездачи, без да се прави компромис с опазването на чувствителните природни зони.

Накратко

Рила не трябва да се сравнява с Родопите. Двете планини изпълняват различна роля. Ако Родопите са лицето на масовото МТВ, Рила може да бъде емблемата на високопланинското предизвикателство и подготовката на елитни колоездачи.

3.4 Пирин – мястото, където спортът среща световния туризъм

„Пирин има потенциала да превърне международната разпознаваемост на Банско в международна разпознаваемост и за българското планинско колоездене.“

Защо точно Пирин?

Подобно на Рила, Пирин не е планина за масовия велосипеден туризъм. Алпийският релеф, стръмните склонове и високопланинските участъци поставят сериозни изисквания към физическата подготовка и техническите умения на колоездачите. Именно затова силата на Пирин не е в масовите маршрути, а в предизвикателството.

Какво вече съществува

Най-голямото предимство на Пирин е Банско – курорт с международна известност, развита хотелска база, модерна лифтова инфраструктура и традиции в организирането на големи спортни събития. През последните години се развиват МТВ маршрути и инициативи, а фестивалът Bansko Bike Fest показва, че интересът към велосипедния туризъм вече съществува и има потенциал да расте.

Какво може да бъде изградено до 2040 г.

Бъдещото развитие следва да бъде насочено към международни МТВ фестивали, ендуро и downhill събития, високопланински тренировъчни лагери, официална мрежа от маршрути и качествено дигитално представяне на района. Комбинацията между

спорт, природа, култура и целогодишна туристическа инфраструктура дава възможност Банско и Пирин да бъдат водещ специализиран център за планинско колоездене в Югоизточна Европа.

Накратко

Пирин не трябва да се стреми да бъде всичко за всички. Неговото предимство е различно – високопланински терен, международно разпознаваем курорт и възможност за развитие на престижни събития. Именно това е ролята му в Стратегия 2040.

3.5 Странджа и Сакар – планините, които правят планинското колоездене достъпно за всеки

„Не всяка планина трябва да бъде най-висока, за да бъде най-подходяща за каране. Понякога именно по-мекият релеф създава най-добрите велосипедни преживявания.“

Защо точно Странджа и Сакар?

Странджа и Сакар рядко попадат сред първите планини, за които човек се сеща, когато говори за планинско колоездене. Именно в това се крие една от най-големите им възможности. Те не се конкурират с Рила и Пирин по височина, нито с Родопите по мащаб. Вместо това предлагат нещо различно – спокойни маршрути, мек релеф и усещане за свобода, което е трудно да бъде намерено в по-натоварените туристически райони.

Тези планини са естествен избор за хората, които искат да карат, а не да бутат или носят велосипеда си. Продължителните черни пътища, плавните изкачвания и сравнително малките денивелации ги правят подходящи за широк кръг колоездаци.

Планини за начинаещи, семейства и е-MTB

Една от целите на Стратегия 2040 е да увеличи броя на хората, които практикуват планинско колоездене. За тази цел са необходими райони, които не плашат начинаещите, а ги насърчават да продължат. Именно тук Странджа и Сакар имат огромно предимство.

Това са планини, в които семейства, любители и хора с електрически велосипеди могат спокойно да прекарват по няколко дни, изминавайки дълги разстояния без екстремни технически участъци. Те са отлична среда за първи многодневни преходи и за велосипеден туризъм, който поставя преживяването пред спортния резултат.

Повече от колоездене

Странджа и Сакар предлагат възможност да се съчетаят няколко туристически продукта в едно пътуване. В рамките на един ден посетителят може да кара велосипед, да достигне до природен резерват, да посети исторически или тракийски обект, да дегустира местни

вина или традиционна кухня, а при желание да завърши деня на Черноморското крайбрежие.

Тази комбинация е рядко срещана и дава възможност за развитие на туристически пакети с висока добавена стойност, без да са необходими мащабни инфраструктурни инвестиции.

Какво може да бъде изградено до 2040 г.

Приоритет трябва да бъде изграждането на официална мрежа от ХС, е-MTB и bikeracking маршрути, свързващи природните паркове, защитените територии, селата и туристическите обекти. Необходимо е маршрутирането да бъде съобразено с природозащитните режими и да се разработи единна дигитална карта с информация за настаняване, вода, сервиси и местни услуги.

Странджа и Сакар могат да се превърнат в модел за устойчив велосипеден туризъм, който развива местната икономика, без да нарушава естествения характер на планината.

Накратко

Странджа и Сакар няма да бъдат планините на най-екстремните спускания. Тяхната сила е друга – те могат да направят планинското колоездене достъпно за много повече хора. Именно такива райони са необходими, за да се развива масовият спорт, семейният туризъм и велосипедната култура. Те допълват останалите български планини и показват, че разнообразието е най-голямото конкурентно предимство на България.

Останалите български планини – скритото богатство на българското планинско колоездене

„Силата на България не е в една планина. Силата ѝ е в това, че почти всяка планина може да предложи различно велосипедно преживяване.“

Повече от шест големи планини

Когато се говори за планинско колоездене в България, вниманието естествено се насочва към Родопите, Стара планина, Витоша, Странджа, Сакар, Рила и Пирин. Но извън тях съществуват още над тридесет планини – по-малки като площ или височина, но с огромен потенциал за развитие на местния велосипеден туризъм.

Всяка от тях има собствен характер. Някои предлагат широки горски пътища и спокойни маршрути, други – панорамни била, трети – технични пътеки, подходящи за по-опитни колоездачи. Именно това разнообразие превръща България в държава, която може да предложи ново преживяване при всяко следващо посещение.

Местните инициативи са основата

Голяма част от най-интересните МТВ маршрути не са изградени по национални програми, а благодарение на ентузиазма на местни клубове, доброволци и общини. Именно такива инициативи създават трасета, организират събития и поддържат инфраструктурата.

Този модел трябва да бъде насърчаван. Вместо всички инвестиции да се концентрират в няколко големи курорта, следва да се подкрепя развитието на десетки местни центрове, всеки със своята специфика и идентичност.

Мрежа от дестинации, а не отделни обекти

Стратегическата цел не е всяка планина да се превърне в голям туристически център. По-важно е всяка да намери своето място в националната МТВ карта. Една може да е известна със семейните си маршрути, друга с маратони, трета с ендуро трасета, четвърта с велопреходи или исторически и природни забележителности.

Когато тези отделни дестинации бъдат представени под общата марка на България като световна МТВ дестинация, те ще започнат да се допълват, вместо да се конкурират.

Примери за планини с потенциал

Сред планините с възможности за развитие са Осогово, Беласица, Люлин, Плана, Верила, Вискяр, Лозенска планина, Средна гора, Ихтиманска Средна гора, Конявска планина, Милевска планина, Малешевска планина, Огражден, Сърнена гора, Сливенска планина, Източна Стара планина и много други.

Всяка от тях може да развие собствен туристически продукт, съобразен с релефа, природните дадености и местната култура, без да се стреми да копира вече утвърдените центрове.

Накратко

Богатството на България не се изчерпва с няколко известни планини. Истинската сила на страната е в разнообразието. Ако успеем да дадем възможност на всяка планина да развие собствена идентичност и да стане част от общата национална концепция, България ще предложи една от най-богатите и разнообразни мрежи за планинско колоездене в Европа и света.

Българските планини не са просто фон.

Те са природен капитал и конкурентно предимство.

Задачата ни е да превърнем това богатство във възможности.

Глава 4

Национална мрежа от МТВ маршрути

„Истинската стойност не е в едно трасе. Истинската стойност е в това всички трасета да работят като една система.“

От отделни маршрути към национална мрежа

България вече разполага със стотици километри подходящи за планинско колоездене горски пътища, туристически маршрути и локални трасета. Повечето от тях са създадени от клубове, доброволци или общини и съществуват самостоятелно, без общ стандарт и без национална система за представяне.

Първата задача на Стратегия 2040 не е изграждането на възможно най-много нови маршрути. По-важно е вече съществуващите да бъдат обединени в единна национална мрежа, която да позволява лесно планиране, безопасно каране и международно популяризиране на България като МТВ дестинация.

Единен национален стандарт

Всеки официален маршрут следва да бъде описан по единен стандарт – еднаква маркировка, единни информационни табели, GPX файл, QR код, профил на денивелацията, описание на настилката, трудността, сезона и възможните рискове. Независимо дали човек кара в Родопите, Витоша или Странджа, той трябва да получава информация по един и същи начин.

Национална категоризация на МТВ маршрутите

За първи път България може да въведе единна категоризация на маршрутите, подобна на тази при ски пистите.

- Зелени маршрути – семейни, туристически и подходящи за начинаещи. В тази категория попадат и повечето маршрути за е-МТВ.
- Червени маршрути – по-технически XC, XCM и Trail маршрути, изискващи добра физическа подготовка и основни технически умения.
- Черни маршрути – експертни Enduro, Downhill и високопланински преходи с повишена техническа трудност и сериозни природни предизвикателства.
- Лилави маршрути – официални Bikerpacking маршрути, предназначени за многодневни преходи. Те могат едновременно да носят и основния си цвят за трудност (зелен, червен или черен), но лилавият символ ясно показва, че са част от националната bikerpacking мрежа.

Тази категоризация ще улесни както българските, така и чуждестранните колоездачи и ще създаде разпознаваем стандарт за цялата страна.

Информационен паспорт на всеки маршрут

Всеки официален маршрут следва да има собствен информационен паспорт със следните данни:

- дължина;
- положителна денивелация;
- ориентировъчно време за преминаване;
- физическа трудност;
- техническа трудност;
- подходящ сезон;
- настилка;
- водоизточници;
- места за хранене и настаняване;
- сервиси и магазини;
- обществен транспорт;
- GPS координати;
- GPX файл и QR код.

Дигитална карта на България

Национален интернет портал и мобилно приложение трябва да обединяват всички официални маршрути. Освен навигация, платформата може да предлага актуална

информация за временни затваряния, ремонти, събития, предупреждения и препоръчителни алтернативни трасета.

Маршрутите като двигател на местната икономика

Маршрутите трябва съзнателно да преминават през населени места, туристически обекти и местни производители. Така велосипедният туризъм ще носи приходи за хотели, къщи за гости, ресторанти, ферми, винарни, музеи и местни занаятчии, а не само за отделни курорти.

Приоритетни национални направления

Сред първите национални продукти могат да бъдат Ком–Емине, Родопският МТВ маршрут, Южнобългарският МТВ коридор, Черноморският МТВ маршрут и връзките между основните планински райони. Те трябва да се превърнат в емблематични маршрути, с които България да се представя пред света.

Заклучение

Националната мрежа от МТВ маршрути е гръбнакът на Стратегия 2040. Тя ще обедини отделните планини, общини и клубове в единна система и ще позволи България да бъде възприемана като добре организирана световна дестинация за планинско колоездене.

Един маршрут е начало. Истинската дестинация се създава, когато маршрутите се свържат в обща система.

Глава 5

Bike Park и Gravity центрове – двигателят на летния планински туризъм

„Всеки лифт, който работи само през зимата, е пропусната възможност. Планинското колоездене може да превърне зимните курорти в целогодишни туристически центрове.“

От зимни курорти към целогодишни дестинации

България вече разполага със значителна туристическа инфраструктура, изградена за зимния сезон. Лифтове, хотели, ресторанти и паркинги могат да бъдат използвани през по-голямата част от годината чрез развитието на планинското колоездене. Така инвестициите започват да работят дванадесет, а не само три–четири месеца годишно.

Какво представлява един съвременен Bike Park

Bike Park е цялостен туристически продукт. Освен трасета са необходими учебна зона, сервиз, велосипеди под наем, инструктори, информационен център, спасителна готовност,

места за почивка, добра маркировка и календар от събития. Целта е посетителят да получи пълноценна услуга, независимо дали е начинаещ или професионалист.

Българските примери

Пампорово Bike Park, Borovets Bike Park, развиващите се МТВ продукти в Банско и фестивалът Bansko Bike Fest показват, че моделът вече работи. Downhill трасето при Седемте рилски езера, Тополица край Айтос и проектите край Куклен доказват, че успешни инициативи могат да се развиват и извън големите курорти.

Категоризация на Bike Park-овете

Стратегията предлага четири нива: местен Bike Park – за обучение и ежедневна употреба; регионален – с няколко трасета и организирани събития; национален – с разнообразни трасета, лифтова инфраструктура и възможност за национални първенства; международен – отговарящ на изискванията за големи европейски и световни събития и способен да привлича значителен международен туристически поток.

Минимални изисквания

Всеки Bike Park следва да има ясно обозначени трасета по трудност, спасителен план, редовна поддръжка, правила за безопасност, информационни табла, дигитална карта, сервиз, санитарни помещения, място за измиване на велосипеди и възможност за обучение. По-високите категории следва да разполагат и с наем на велосипеди, обучение, състезателна инфраструктура и професионално управление.

Икономически модел

Bike Park не генерира приходи само от продажба на лифт карти. Всеки посетител използва настаняване, хранене, транспорт, сервиз, магазини, велосипеди под наем, инструктори и местни туристически услуги. Добре работещият парк удължава престоя на туристите и увеличава разходите им в региона, което носи ползи за цялата местна икономика.

Добри европейски примери

Австрия, Италия, Франция и Словения вече показват как зимните курорти могат успешно да развиват летен туристически сезон чрез планинско колоездене. Целта на България не е да копира тези модели, а да използва натрупания опит и да го адаптира към собствените природни дадености и мащаб.

Национална мрежа от Gravity центрове

Различните Bike Park-ове трябва да се допълват, а не да се конкурират. Големите курорти могат да бъдат международни центрове, а по-малките общини да развиват локални трасета, тренировъчни зони и събития. Това ще осигури равномерно развитие в различните региони на страната.

Безопасност и устойчивост

Изграждането на трасета трябва да следва международно признати практики, с минимално въздействие върху природата. Необходима е подготовка на трасировачи, инструктори и технически персонал, както и периодични инспекции на инфраструктурата.

Накратко

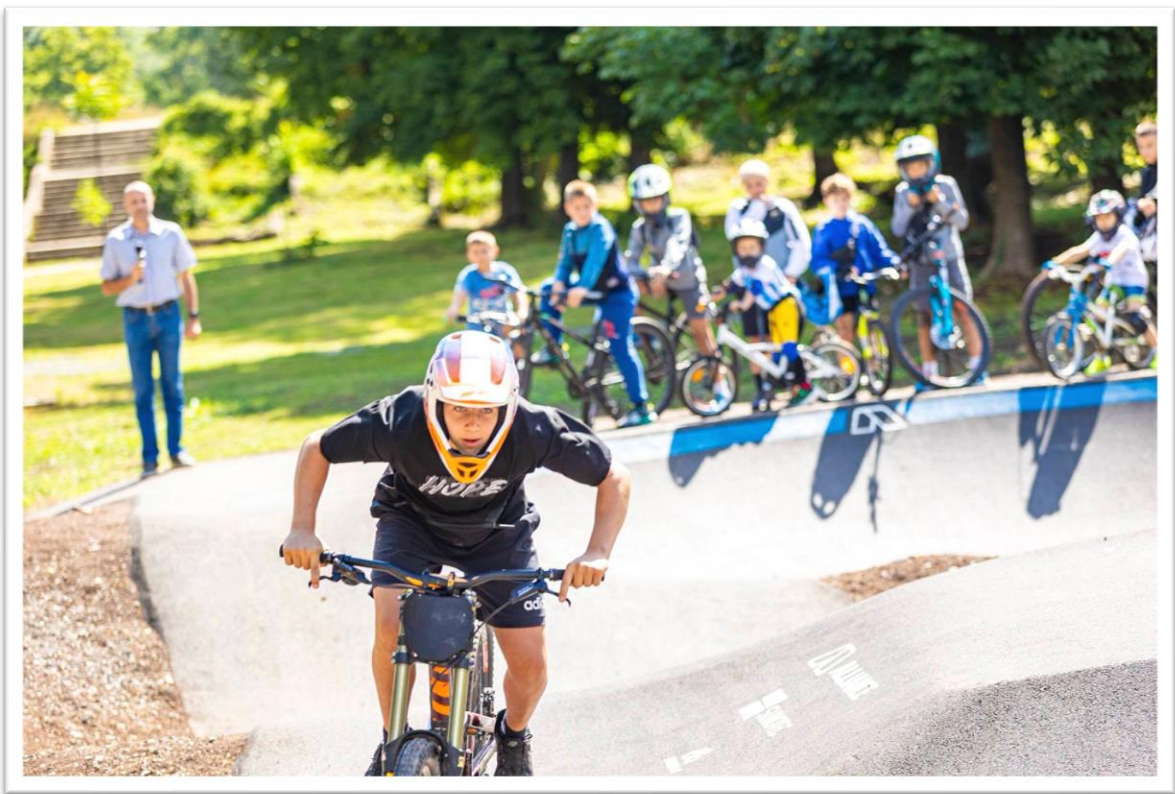
Bike Park-овете и Gravity центровете са много повече от спортни съоръжения. Те са инструмент за развитие на туризма, удължаване на сезона, подпомагане на местната икономика и международно популяризиране на България като модерна MTB дестинация.

Лифтът не трябва да чака зимата.

Байк паркът превръща курорта в място за активен туризъм и през останалата част от годината.

Глава 6

Пъмп трак (Pump Track), Зона за умения (Skills Park) и градска велосипедна инфраструктура

„Големите шампиони не започват в планината. Те започват на няколкостотин квадратни метра асфалт близо до дома си.“

Защо тази инфраструктура е толкова важна?

Развитието на планинското колоездене започва много преди първия преход в планината. То започва в града – там, където децата правят първите си завои, учат се да пазят равновесие и откриват удоволствието от карането. Именно затова пъмп трак трасетата, зоните за умения и градските тренировъчни съоръжения са фундаментът, върху който се изгражда цялата велосипедна система.

Пъмп трак – най-достъпното съоръжение

Pump track е компактно трасе с ролери и виражи, което може да се използва с велосипед, тротинетка, скейтборд, ролери и инвалидни колички. Подходящо е за всички възрасти и не изисква специална физическа подготовка. Добре проектираният пъмп трак работи почти

целогодишно, има ниски разходи за поддръжка и създава активна спортна общност около себе си.

Зона за умения – следващата стъпка

След усвояването на основните умения естественото продължение е skills park – зона с различни препятствия за безопасно усъвършенстване на техниката. Такива съоръжения намаляват риска от инциденти в планината, защото позволяват упражненията да се провеждат в контролирана среда.

Зона за скокове (Dirt jump) – за истинските ентузиасты

Dirt jump секцията е атрактивно допълнение към Универсалния пъмп трак и Състезателната писта. Състои се от няколко скока в една линия или пък може да бъде отделен сектор. Докато по-опитните могат да прескачат ролери и други елементи на основния пъмп трак, dirt jump зоната е предназначена само за скачане и изпълнение на трикове.

Мрежа от градски велосипедни центрове

Стратегия 2040 предлага всяка по-голяма община да развие поне един градски велосипеден център, включващ пъмп трак, зони за умения и скокове, зона за обучение на деца, място за събития и връзка към туристически маршрути. Това ще превърне колоезденето в естествена част от ежедневието, а не само в уикенд активност.

Ползи за общините

Подобни съоръжения заемат сравнително малка площ, използват се интензивно през голяма част от годината и могат да бъдат изградени поетапно. Те подобряват градската среда, създават възможности за спорт на открито и дават алтернатива на пасивното свободно време на децата и младите хора.

Национална програма

Предлага се създаването на национална програма за изграждане на pump track и skills park съоръжения, с единни препоръки за проектиране, безопасност, достъпност и поддръжка. Това ще позволи на общините да използват утвърдени решения и ще гарантира високо качество на изпълнение.

Връзката с клубовете и училищата

Клубовете могат да използват тези съоръжения за начално обучение, а училищата – за часове по физическо възпитание, извънкласни дейности и масови спортни прояви. Така се създава естествен път от първото каране до организиран спорт.

Накратко

Пъмп трак трасетата, зоните за скокове и умения не са просто спортни съоръжения. Те са първата стъпка към изграждането на велосипедна култура. Всяко дете, което започне да кара в безопасна градска среда, е потенциален бъдещ турист, състезател, доброволец или посланик на планинското колоездене.

Когато осигурим на децата място за спорт и движение, те го изпълват с живот.

Градската велосипедна инфраструктура изгражда умения, навици и бъдещи шампиони.

Глава 7

Планинското колоездене като двигател на местната икономика и туризма

„Най-ценният продукт на планинското колоездене не е трасето. Това е човекът, който остава още една нощ, вечеря в местния ресторант и се връща отново.“

Повече от спорт

Планинското колоездене често се възприема като спортна дейност. В действителност то е туристически продукт с пряко отражение върху местната икономика. Един колоездач използва хотели, къщи за гости, ресторанти, магазини, транспорт, водачи, сервиси, велосипеди под наем и местни туристически услуги. Това означава, че инвестицията в велосипедна инфраструктура носи ползи за широк кръг местни предприемачи, а не само за спортните клубове.

Удължаване на туристическия сезон

За голяма част от българските планински курорти активният сезон продължава само няколко зимни месеца. Развитието на МТВ инфраструктура и туристически продукти може да осигури посещаемост през пролетта, лятото и есента. Това подобрява заетостта на хотелите, увеличава приходите на бизнеса и създава по-устойчива икономика.

Ползи за малките населени места

Най-големите ползи често се реализират извън големите курорти. Маршрутите преминават през села, където туристите купуват местни продукти, използват места за настаняване, посещават културни обекти и създават допълнителни доходи за местните хора. По този начин планинското колоездене се превръща в инструмент за развитие на райони, които традиционно остават извън основните туристически потоци.

Общините като партньор

Общините имат ключова роля – не само като инвеститори, а като координатори между бизнеса, клубовете, държавните институции и местните общности. Добрата комуникация между тези участници е предпоставка за устойчиво развитие и качествен туристически продукт.

Марката „България – световна МТВ дестинация“

Отделните маршрути, bike park-ове и събития трябва да бъдат представяни под общ национален бранд. Това ще позволи международният маркетинг да бъде по-ефективен и ще помогне България да бъде разпознавана като единна велосипедна дестинация, а не като сбор от отделни обекти.

Финансиране и партньорства

Развитието на инфраструктурата може да се подпомага чрез европейски програми, публично-частни партньорства, общински инвестиции, туристически такси, корпоративни спонсори и участие на местния бизнес. Колкото по-широка е подкрепата, толкова по-устойчив ще бъде моделът.

Измерване на резултатите

За всяка инвестиция следва да се проследяват показатели като брой посетители, нощувки, приходи за местния бизнес, организирани събития, нови работни места и удовлетвореност на туристите. Това ще позволи бъдещите решения да се основават на реални данни.

Заклучение

Планинското колоездене не трябва да се разглежда единствено като спорт. То е икономически инструмент за развитие на регионите, средство за удължаване на туристическия сезон и възможност България да изгради устойчив туристически продукт с висока добавена стойност.

Колоездачът не оставя следа само по маршрута.

Той допринася за развитието на местния бизнес и може да бъде още една причина за целогодишна заетост.

Глава 8

Състезателното планинско колоездене – инвестиция в здравето, децата и международния престиж на България

„Големите шампиони не се раждат случайно. Те израстват в среда, която им дава възможност да мечтаят, да тренират и да се развиват.“

Въведение

Планинското колоездене е много повече от туристическа дейност или средство за активен начин на живот. То е съвременен олимпийски спорт, който съчетава високи физически изисквания, технически умения, тактическо мислене и постоянен контакт с природата. Именно това го прави една от най-пълноценните спортни дисциплини за развитието на деца, младежи и възрастни.

Развитието на състезателното планинско колоездене не трябва да се разглежда като самоцелно преследване на медали. То е естественият връх на една много по-широка система, която започва с първото качване на велосипед, преминава през клубното обучение, масовото участие в спорта и достига до националните отбори и международните състезания. Без широка основа няма елитен спорт, а без силен елит липсват примерите, които вдъхновяват следващото поколение.

България разполага с природни дадености, които малко европейски държави могат да предложат едновременно – разнообразен релеф, планини с различен характер, благоприятен климат и възможност за почти целогодишна подготовка. Това създава предпоставки страната ни не само да развива свои състезатели, но и да привлича международни тренировъчни лагери, клубове и състезания.

Инвестицията в състезателното планинско колоездене носи многопосочни ползи. Тя подобрява здравето на децата, изгражда дисциплина и отговорност, създава активни спортни клубове, развива доброволчески общности, подпомага туризма и повишава международната разпознаваемост на България като държава с потенциал за организиране на състезания и подготовка на спортисти.

В следващите раздели са разгледани основни състезателни направления – Cross-country Olympic (XCO), Cross-country Marathon (XCM) и Downhill (DHI) и Enduro (EDR), както и тяхното значение за развитието на спорта, инфраструктурата, детско-юношеските школи, спортните клубове и местните общности. Целта е да бъде представен модел, в който масовото участие и елитният спорт се подкрепят взаимно и изграждат устойчива национална система за развитие на планинското колоездене.

8.1 Cross-country Olympic (XCO)

Олимпийската дисциплина в планинското колоездене

Cross-country Olympic (XCO) е единствената олимпийска дисциплина в планинското колоездене. Присъствието ѝ в програмата на Олимпийските игри превръща XCO в основен приоритет за всяка държава, която има амбицията да изгражда конкурентоспособни състезатели и да бъде представена на най-престижния спортен форум в света.

Но значението на XCO далеч надхвърля олимпийските медали. Това е дисциплината, която изгражда основите на съвременното планинско колоездене и създава състезатели с комплексна физическа, техническа и психическа подготовка.

Какво развива XCO

XCO е една от най-комплексните спортни дисциплини, защото натоварва и развива едновременно почти всички качества, необходими на един съвременен спортист.

Редовните тренировки подобряват аеробната издръжливост, развиват експлозивната сила и способността за многократни високоинтензивни усилия. Наред с физическата подготовка, дисциплината изгражда отлични технически умения при преминаване през естествени препятствия, развива координацията, баланса и прецизния контрол върху велосипеда.

Състезателят непрекъснато е принуден да анализира терена и да взема решения за части от секундата. Това развива концентрацията, пространственото мислене, самоконтрола и психическата устойчивост при работа под напрежение.

Малко спортове успяват едновременно да развиват толкова широк спектър от физически, технически и психологически качества.

Необходимата инфраструктура

За разлика от много други спортове, XCO не изисква изграждането на скъпи спортни комплекси. Добре проектираната тренировъчна база може да обслужва едновременно начинаещи, детско-юношески групи, любители и елитни състезатели.

На високо ниво, по стандартите на UCI нещата стоят по различен начин – изисква се изграждането на специализирани затворени трасета със съответната инфраструктура.

Една съвременна XCO база следва да включва постоянно тренировъчно трасе с различни нива на трудност, учебни технически секции, стартово-финален комплекс, зона за зрители, помещение за съдии и организатори, сервизна зона, тренировъчни маршрути с различна дължина и денивелация, както и пространства за загряване, възстановяване и обучение.

Най-голямото предимство на подобна инфраструктура е, че тя не се използва само по време на състезания. През по-голямата част от годината служи за ежедневни тренировки, обучение на деца, организиране на лагери, клубни занимания и масови спортни прояви.

Ползи за децата

ХСО е една от най-подходящите дисциплини за работа с деца и младежи. Натоварването може лесно да бъде адаптирано към възрастта и подготовката, а тренировките се провеждат в контролирана и безопасна среда.

Освен физическите качества, спортът възпитава дисциплина, уважение към съотборници и съперници, постоянство, самостоятелност, умение за работа в екип и отговорност към собствената подготовка. Децата се научават да поставят цели, да работят системно за тяхното постигане и да приемат както победите, така и неуспехите като естествена част от развитието.

Ползи за спортните клубове

Добре изградената ХСО инфраструктура позволява на клубовете да развиват системна тренировъчна дейност през почти цялата година. Това създава възможност за привличане на повече деца, подготовка на треньори, организиране на местни състезания и обмен с други клубове от страната и чужбина. Клубовете се превръщат в центрове за изграждане на спортна общност, а не само в организатори на тренировки.

Ползи за общините

Изграждането на ХСО база е инвестиция с дългосрочен обществен ефект. Подобно съоръжение може да се използва ежедневно от местните клубове, училища и любители, да бъде домакин на регионални, национални и международни състезания, да привлича тренировъчни лагери и да увеличава туристическия поток към съответния район.

Освен това ХСО инфраструктурата стимулира развитието на масовия спорт, подобрява здравето на населението и създава възможности за активно прекарване на свободното време от деца, младежи и възрастни. В дългосрочен план подобна инвестиция носи ползи не само за спорта, но и за образованието, туризма, местната икономика и общественото здраве.

8.2 Cross-country Marathon (XCM)

„Маратонското планинско колоездене свързва спорта, туризма и природата по начин, който малко други дисциплини могат.“

Най-близката дисциплина до масовото планинско колоездене

Cross-country Marathon (XCM) е дисциплината, която най-силно се доближава до начина, по който милиони хора по света практикуват планинско колоездене. За разлика от ХСО, което се провежда на затворени трасета, ХСМ използва естествената планинска среда и дълги маршрути, преминаващи през горски пътища, пътеки и планински райони.

Именно затова ХСМ е естествената връзка между състезателния спорт, велосипедния туризъм и опазването на природата. Тази дисциплина превръща съществуващата туристическа инфраструктура в спортен ресурс и същевременно популяризира планините пред широка аудитория.

Какво развива ХСМ

ХСМ изгражда изключителна аеробна издръжливост, умение за разпределяне на усилията, психическа устойчивост и способност за вземане на решения в продължение на часове. Състезателите развиват ориентиране, самостоятелност, технически умения при различни настилки и уважение към природната среда.

Освен физическите качества дисциплината възпитава търпение, постоянство и стратегическо мислене – качества, които намират приложение далеч извън спорта.

Необходимата инфраструктура

Едно от най-големите предимства на ХСМ е, че не изисква изграждането на скъпа нова инфраструктура. Основата вече съществува – горски пътища, туристически маршрути и планински терени. Необходима е тяхната инвентаризация, качествена маркировка, дигитални GPX маршрути, информационни табла, обслужващи пунктове и добра организация.

Това прави ХСМ една от най-рентабилните дисциплини за развитие както от спортна, така и от туристическа гледна точка. Неслучайно най-посещаваните състезания в България са в тази дисциплина – Витоша 100, Спици и бодли, Асеновградски баири събират по над 1000 участника.

Ползи за децата и клубовете

ХСМ създава естествено продължение на развитието след първите години в ХСО. Младите състезатели постепенно увеличават дистанциите, усвояват тактическо мислене и придобиват увереност при движение в реална планинска среда. За клубовете това означава възможност за целогодишни тренировки, организиране на лагери, туристически преходи и състезания с различни възрастови групи.

Ползи за общините и местната икономика

Маратонските състезания и организираните велопреходи преминават през множество населени места и туристически обекти. Участниците и техните придружители използват хотели, къщи за гости, ресторанти, магазини, транспорт и местни услуги. Така икономическият ефект достига до широк кръг местни предприемачи, а не остава концентриран само в един курорт или спортен обект.

Потенциалът на България

България разполага с изключителни природни дадености за развитието на ХСМ. Родопите, Стара планина, Странджа, Сакар, Осогово, Средна гора и редица по-малки планини предлагат огромна мрежа от естествени маршрути. Ком–Емине вече се утвърждава като една от емблемите на приключенското колоездене, а разнообразният релеф позволява организирането както на състезания от световна класа, така и на масови любителски прояви.

Накратко

ХСМ е дисциплината, която най-естествено обединява спорта, туризма, местната икономика и природата. Инвестицията в тази дисциплина не означава само повече

състезания, а повече посетители в планините, повече възможности за клубовете и по-устойчиво развитие на българските региони.

8.3 Downhill (DHI)

„Скоростта привлича вниманието, но дисциплината изгражда характера.“

Витрината на планинското колоездене

Downhill (DHI) е една от най-зрелищните дисциплини в планинското колоездене. Скоростта, скоковете, техническите секции и атрактивните трасета я превръщат в дисциплината, която най-лесно привлича вниманието на публика, медии и социални мрежи.

Точно поради тази причина Downhill е изключително привлекателен за децата и младежите. За много от тях именно тази дисциплина е първият досег с организираното планинско колоездене и мотивацията да се включат в спортен клуб.

Какво развива DHI

Downhill развива баланс, координация, прецизен контрол върху велосипеда, бързи реакции, концентрация, смелост, самодисциплина и способност за вземане на решения за

части от секундата. Успехът зависи не само от скоростта, а и от прецизната техника и добрата физическа подготовка.

Необходимата инфраструктура

Развитието на дисциплината изисква качествени downhill трасета, лифтова или транспортна система, тренировъчни зони, сервисна база, спасителна готовност и постоянна поддръжка. България вече има добра основа – Пампорово Bike Park, Borovets Bike Park, трасето при Седемте рилски езера, развитието на Банско, както и локални проекти като Тополица и Куклен.

Ползи за децата, клубовете и общините

Контролираната среда позволява младите състезатели безопасно да усвояват техники, които не бива да се учат без подготовка. Клубовете получават възможност да изградят школи, а общините и курортите – да организират състезания, фестивали и тренировъчни лагери, които привличат туристи и използват инфраструктурата извън зимния сезон.

Накратко

Downhill е спортна дисциплина с огромен маркетингов потенциал. Тя изгражда имиджа на дестинацията, мотивира младите хора да спортуват и превръща планинските курорти в целогодишни центрове за активен туризъм.

8.4 Enduro (EDR)

„Enduro е дисциплината, която превръща планината в истинско приключение.“

Една от най-бързо развиващите се дисциплини

Enduro съчетава физическата издръжливост на планинските преходи с техническите умения, характерни за Downhill. През последните години това е една от най-бързо развиващите се дисциплини в света и привлича огромен брой любители, които търсят приключение без да са професионални състезатели.

Какво развива Enduro

Enduro изгражда отлична физическа подготовка, техника на каране, ориентиране, самостоятелност, правилна преценка на риска и умение за управление на усилията през целия ден. Дисциплината насърчава уважението към природата и културата на отговорното каране.

Необходимата инфраструктура

За разлика от Downhill, Enduro може да използва съществуващи горски пътища и пътеки, комбинирани със специално подготвени спускания. Необходими са качествена маркировка, поддръжка, безопасни връзки между отделните етапи и добре организирана информационна система.

Ползи за клубовете и регионите

Enduro позволява организиране на тренировъчни лагери, любителски и международни състезания с относително умерени инвестиции. То привлича участници, които обикновено остават няколко дни, използват местни услуги и се връщат многократно в една и съща дестинация.

Потенциалът на България

Родопите, Рила, Пирин, Стара планина и редица по-малки планини предлагат естествен релеф, който е изключително подходящ за развитие на Enduro. Комбинацията между разнообразен терен, благоприятен климат и сравнително ниска гъстота на застрояване дава на България реална възможност да се утвърди като предпочитана дестинация за тази дисциплина.

Накратко - Enduro е естествената връзка между туристическото планинско колоездене и състезателния gravity спорт. То допълва XCO, XCM и Downhill и прави националната система за развитие на MTB завършена.

Силният състезателен спорт започва с широка основа – деца, клубове, тренъори и качествена инфраструктура.

Нашата задача е да осигурим тренъори, методики и трасета.

Глава 9

BMX – олимпийският старт към бъдещето на българското колоездене

„Всяко голямо колоездачно семейство започва от децата. BMX е едно от най-добрите места за този старт.“

Защо BMX има място в Стратегия 2040

BMX не е дисциплина от планинското колоездене, но е негов естествен партньор. Голяма част от уменията, необходими за успешното развитие в МТВ – баланс, координация, работа с велосипеда, скокове, преминаване през препятствия и бързо вземане на решения – се изграждат именно чрез BMX. По тази причина в много държави BMX и МТВ се развиват паралелно и използват обща тренировъчна философия.

BMX Race

BMX Race е олимпийски спорт от програмата на Олимпийските игри. Състезанията се провеждат на специализирани трасета със стартов хълм, виражи и серии от ролери и скокове. Дисциплината развива експлозивност, техника, реакции, смелост и тактическо мислене, а придобитите умения са изключително ценни и за бъдещите състезатели по ХСО, ХСМ и Downhill.

BMX Freestyle

BMX Freestyle също е олимпийска дисциплина и представлява съчетание между спорт, творчество и техническо майсторство. Тя привлича огромен интерес сред децата и

младежите, защото дава възможност за свободно изразяване и постоянно усъвършенстване на уменията. Развитието на BMX Freestyle е тясно свързано със съвременните скейт паркове и многофункционални градски спортни пространства.

Ползи за децата и спортните клубове

BMX е един от най-добрите начини децата да изградят увереност върху велосипеда още в ранна възраст. Контролираната среда позволява безопасно усвояване на основни техники, които по-късно намират приложение във всички останали велосипедни дисциплини. За клубовете това означава по-широка база за подбор и по-добра подготовка на бъдещите състезатели.

Инфраструктура и бъдещо развитие

България изостава значително в развитието на BMX инфраструктурата. България разполага със състезателно BMX трасе в Плевен, но все още липсва пълноценен международен BMX център с инфраструктура, позволяваща домакинство на събития от по-висок ранг и системна подготовка на голям брой състезатели. Реализирането на UCI трасе ще постави основите за организиране на международни състезания, тренировъчни лагери и системно развитие на дисциплината у нас. Това ще бъде важна крачка към включването на България в европейския и световния календар на BMX спорта.

Връзката с останалите дисциплини

BMX не трябва да се разглежда като конкурент на планинското колоездене. Напротив – той е естествена входна врата към него. В много водещи колоездачни държави значителна част от елитните състезатели по МТВ започват своя път именно с BMX, където изграждат техниката и увереността, необходими за бъдещото им развитие.

Накратко

Включването на BMX Race и BMX Freestyle в националната стратегия ще допълни цялостната система за развитие на колоезденето в България. Заедно с планинското колоездене, pump track съоръженията и градската велосипедна инфраструктура, BMX може да се превърне в една от основните отправни точки за бъдещите поколения български колоездачи.

BMX е нешлифованият диамант в колоезденето. С правилен подход резултатите могат да дойдат бързо.

Глава 10

Спортният клуб – основата, върху която се изгражда българското колоездене

„Силното колоездене не започва с шампионите. То започва със силните клубове.“

10.1 Клубът е мястото, където започва всичко

Независимо дали говорим за олимпийски шампиони, световни първенци или просто за хора, които обичат да карат велосипед, началото почти винаги е едно и също – местният спортен клуб.

Именно там едно дете за първи път получава велосипедна екипировка, научава как се кара в група, какво означава уважение към съотборниците, дисциплина, постоянство и честна игра. Там се създават приятелства за цял живот, изгражда се характер и се формира любовта към спорта.

Затова основната инвестиция в развитието на българското колоездене не са трасетата, велосипедите или състезанията.

Основната инвестиция са **спортните клубове**.

10.2 Ролята на треньора

Зад всеки успял състезател стои един човек, който е повярвал в него много преди първите медали.

Това е треньорът.

Добрият треньор не обучава само как се кара велосипед.

Той изгражда хора.

Той учи децата на:

- дисциплина;
- уважение;
- отговорност;
- работа в екип;
- самостоятелност;
- постоянство;
- честност.

Една силна школа винаги започва със силен треньор.

10.3 България изпитва остра липса на треньори по колоездене

Един от най-сериозните проблеми пред развитието на колоезденето в България е липсата на достатъчно квалифицирани треньори.

В много населени места има деца с желание да спортуват, има велосипеди и подходящ терен, но няма хора, които да ги обучават.

Това е проблем, който не може да бъде решен единствено с финансиране.

Необходимо е професията „**треньор по колоездене**“ отново да стане привлекателна за младите хора.

10.4 При децата няма дисциплини

Една от най-честите грешки е твърде ранната специализация.

В детска възраст не трябва да говорим за шосейно, планинско, BMX или пистово колоездене.

Трябва да говорим просто за **колоездене**.

Децата трябва да развиват обща велосипедна култура, техника, увереност и любов към спорта.

Едва с натрупването на опит, съвместно между състезателя, треньора и неговото семейство, трябва да бъде избрана дисциплината, в която талантът има най-голям потенциал за развитие.

Този подход е възприет в редица водещи колоездачни държави и позволява много по-пълноценно изграждане на бъдещите състезатели.

10.5 Най-добрата тренировка е състезанието

Друг сериозен проблем е недостатъчният брой състезания в България.

Колкото и добре да бъде проведена една тренировка, тя не може напълно да възпроизведе атмосферата, напрежението и динамиката на реалното състезание.

Именно състезателната обстановка изгражда увереност, тактическо мислене, способност за вземане на решения под напрежение и психологическа устойчивост.

Затова една от основните цели на Съюза на колоездачите в България ще бъде създаването на **национални вериги от състезания** във всички основни дисциплини.

Тези серии трябва да осигурят възможност на децата и младежите редовно да се състезават, да измерват своето развитие и постепенно да натрупват необходимия състезателен опит.

10.6 Популяризиране на клубовете

Развитието на колоезденето няма да бъде постигнато единствено чрез популяризиране на спорта.

Необходимо е обществото да познава и хората, които ежедневно работят с децата.

Затова СКБ ще постави особен акцент върху популяризирането на клубовете, които развиват активни детско-юношески школи.

Всеки родител трябва лесно да може да открие най-близкия клуб, да се запознае с неговата дейност, треньорите и условията за тренировки.

10.7 Спортната психология

Подготовката на съвременния спортист не приключва с физическите тренировки.

Все по-голямо значение придобива менталната подготовка.

Управлението на стреса, концентрацията, увереността, мотивацията и възстановяването са качества, които могат целенасочено да бъдат развивани.

СКБ ще работи за привличането на спортни психолози, които да подпомагат както младите състезатели, така и техните треньори и родители.

10.8 Подкрепа за талантливите деца

Много талантливи деца прекратяват развитието си по финансови причини.

Една от основните цели на СКБ ще бъде изграждането на програми за подпомагане чрез:

- спортни стипендии;
- дарителски програми;
- корпоративни партньорства;
- целеви фондове;
- международни проекти.

Нито едно талантливо дете не трябва да се отказва от спорта поради липса на средства.

10.9 Подготовка на съдии

Съвременното колоездене изисква отлично подготвени съдии.

СКБ ще задълбочи сътрудничеството си с Международния колоездачен съюз (UCI), използвайки неговите образователни програми за подготовка на национални и международни съдии.

Целта е България да разполага с достатъчно квалифицирани кадри, способни да организират състезания по най-високите международни стандарти.

10.10 Подготовка на треньори

Подготовката на ново поколение треньори ще бъде сред най-важните приоритети на СКБ.

Основен партньор в тази дейност следва да бъде **Сектор „Колоездене“ към Националната спортна академия „Васил Левски“**, който има ключова роля в академичното обучение на бъдещите специалисти.

Паралелно с това СКБ ще разшири сътрудничеството си с UCI и ще насърчава участието на български треньори в международните обучителни програми и сертификационни курсове.

Ще бъдат изготвени предложения за законодателни промени, които да създадат възможност сертификатите за треньори, издавани от UCI, да бъдат официално признавани в България при ясно определени условия.

10.11 Законодателни инициативи

Развитието на спорта изисква и модерна нормативна уредба.

СКБ ще подготви конкретни предложения за законодателни промени, свързани с:

- признаването на международните квалификации на треньори;
- усъвършенстването на нормативната уредба за състезателната дейност;
- ясни правила за организиране на състезания;
- повишаване на прозрачността и защитата на спортните клубове и състезателите.

Настоящата нормативна рамка съдържа неясноти, които създават предпоставки за различно тълкуване и позволяват недобросъвестни практики. Целта е да бъдат предложени ясни, прозрачни и еднакво приложими правила, които да гарантират равнопоставеност и устойчиво развитие на колоездачния спорт.

Накратко

Силното колоездене не започва с големите състезания.

Не започва с модерните велосипеди.

Не започва с медалите.

Силното колоездене започва с детето, което се качва на велосипеда за първи път.

Ако успеем да изградим силни клубове, подготвени треньори, достатъчно състезания, модерна система за обучение и среда, в която всяко талантливо дете получава шанс да се развива, тогава всички останали цели на тази стратегия ще бъдат постижими.

Силните клубове създават силни състезатели. Силните състезатели изграждат бъдещето на българското колоездене.

Глава 11

Заклучение

Настоящата „Стратегия 2040 – Развитие на планинското колоездене и велосипедния туризъм в България“ не претендира да бъде завършен документ, който дава окончателни отговори на всички въпроси.

Напротив.

Това е първата стъпка към изграждането на обща визия за развитието на българското колоездене през следващите години.

Стратегията е отворен документ, който ще се развива, допълва и надгражда заедно с натрупването на нов опит, реализирането на нови проекти, развитието на технологиите и променящите се потребности на обществото.

Нито един човек, организация или институция не притежава монопол върху добрите идеи.

Затова този документ е покана към всички, които вярват, че България има потенциала да се превърне в една от водещите световни дестинации за планинско колоездене.

Към състезателите.

Към спортните клубове.

Към общините.

Към държавните институции.

Към туристическия сектор.

Към бизнеса.

Към природозащитните организации.

Към всички хора, които обичат планината и спорта и вярват, че тяхното развитие може да бъде едновременно устойчиво, отговорно и полезно за обществото.

Убедени сме, че успехът няма да бъде постигнат от една организация или един проект.

Той ще бъде резултат от партньорството между хора с различен опит, знания и възможности, обединени около една обща цел – развитието на българското колоездене.

Настоящата стратегия не поставя граници.

Тя поставя посока.

Съюз на колоездачите в България не предлага готово решение. Ние правим първата крачка от един дълъг път.

Път, по който всяка следваща реализирана идея, всяко ново трасе, всеки нов клуб, всяко дете, което се качи за първи път на велосипед, и всеки нов успех ще бъдат още една стъпка към общата ни цел.

Вярваме, че България разполага с природата, хората и възможностите да се превърне в световно разпознаваема дестинация за планинско колоездене и велосипеден туризъм.

От нас зависи да превърнем този потенциал в реалност.

Това не е поредната стратегия.

Това е началото на общ път!

© 2026 Съюз на колоездачите в България.

Автори: Георги Георгиев и екип.

Документът може да бъде свободно разпространяван в непроменен вид при посочване на източника.

Цитиране и използване на отделни части е разрешено при посочване на автора и източника – **bgcycling.eu**.

Използването на съдържанието за търговски цели или неговото преработване и публикуване като собствено изисква предварително писмено съгласие.

office@bgcycling.eu

www.bgcycling.eu